

Empetitir i engrandir I

En una de les seves cançons d'amor, **Georges Brassens** diu «*je me suis fait tout petit*». L'amor, doncs, l'ha empetitit. La gràcia ambigua de la cançó consisteix en el fet que, tot i ser clarament una cançó d'amor, la lletra fa pensar que es tracta d'un amor paternal per una criatura petita, perquè hi surt una nina que tanca els ulls quan l'ajeu i que fa "mamà" quan la toques. Però com que sabem que Joha Heyman, l'amor de la seva vida —aquella a qui li adreça la fabulosa *non-demande de mariage*, la "no-peticció de matrimoni"— tenia de sobrenom Püppchen (o Pupchen, simplificat en francès; és a dir: nina o nineta en alemany), aleshores el cercle de l'ambigüitat sembla que s'estreny. La seva dona, uns deu anys més gran que ell, amb qui mai es va casar i mai va conviure, però que va ser indiscutiblement la seva companya tota la vida des que es van conèixer, el 1947, és aquella davant la qual s'ha tornat "ben petit". Però l'ambigüitat només es tanca relativament, o torna a obrir-se de seguida. La qüestió que queda oberta, òbviament, no és que Püppchen fos més baixeta que Brassens —que l'era—, o la diferència d'edat —ell era més "petit"—, i ni tan sols que l'amor amansi la fera, o que l'afini fins tornar-lo comestible per a l'amant, tendre com un pollastre rostit, que és el que, entre d'altres coses, es diu a la cançó. Ara, també és cert que la imatge de la nina que només s'ajeu per dormir, o crida la seva mare tan bon punt la toques, fa pensar en una senyoreta amb unes idees singularment limitades sobre l'amor —sobre l'amor dels cossos, en tot cas—. I aquesta singularitat, o aquesta estretor —que és molt temptador de veure com una broma bastant perversa sobre el mite de la pròpia esposa entesa com una dona diferent de "totes les altres"— retorça de nou la cançó, la seva idea de felicitat, els elements declaratius i amorosos, i ens obre al davant tota la complexitat del Brassens poeta, que sap instal·lar-se en el permanent desequilibri de la contradicció, però sense caure ni en la incongruència ni en la contradicció. «*Je subis sa loi, je file tout doux sous son empire*», diu: Em resigno a la seva llei i desfilo dòcilment sota el seu imperi.

Clar, tot sembla tan evident —massa evident—: tants amors, tantes progressions o regressions de l'alçada, i val a dir: de l'alçada existencial i moral, però per què no: també de l'alçada física. Hi ha amors que ens empeteixen fins semblar nans esclafats sota una bota invisible, i amors que ens converteixen en gegants. També hi ha situacions a la vida que valen per al mateix: exaltació i desànim, apertura i tancament, desplegament i replegament. Els conductistes estan convençuts que si camines ben dret, una part de la teva vida es redreçarà; o que si treus pit i mires de fit a fit els altres no només semblarà un tipus realment desafiant, sinó que seràs, en efecte, quasi invencible. Però també sembla veritat, sense voler ser del tot amic dels

conductistes, que si camines capcot el terra acabarà devorant-te i el cel se't tornarà impensable. Els que coneixen el llibre magnífic de Winnicott ***Playing and reality*** (1971) saben alguna cosa de l'art de mantenir ben oberts els espais de la transformació. Els mantenim oberts quan juguem. ¿I quan treballem? ¿I quan juguem competint? ¿I quan treballem jugant? ¿És tot el mateix? ¿I quan estimem, i ens empetim tot creixent en una altra direcció?

Jordi Ibáñez

Professor d'estètica i teoria de les arts, UPF.